

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування ВННІЕ

ГОЛОТА Володимир Русланович

Митна система держави в умовах
глобалізаційних викликів

Спеціальність: 072 - фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітньо-професійна програма - Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФМСм-21
В.Р. Голота

Тернопіль – 2024

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	7
1.1. Історичний розвиток митної системи України: проблеми та досягнення ...	7
1.2. Особливості функціонування митної системи України в сучасних умовах господарювання	11
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	21
2.1. Оцінка ефективності митної системи в умовах глобалізаційних викликів	21
2.2. Митно-тарифні відносини як ключовий інструмент реалізації митної політики	26
РОЗДІЛ 3. РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	32
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасному світі процеси глобалізації мають значний вплив на всі аспекти міжнародної економіки. Умови глобальної конкуренції, розвиток міжнародної торгівлі, зростання транскордонних потоків товарів, послуг, капіталу та інформації створюють нові виклики для митних органів.

Митна система здійснює ключову роль у забезпеченні економічної безпеки держави, регулюванні зовнішньоекономічної діяльності, поповненні державного бюджету та захисту внутрішнього ринку. Однак глобалізаційні процеси, такі як інтеграція в міжнародні торговельні блоки, розширення цифрових технологій, посилення міжнародної конкуренції та збільшення загрози контрабанди й митних правопорушень, вимагають від митних органів адаптації до нових умов.

У контексті євроінтеграційних викликів України особливо важливо зосередитися на реформуванні митної системи відповідно до міжнародних стандартів і вимог Європейського Союзу. Ефективність митної політики стає критичним чинником у стимулюванні економічного розвитку, залученні іноземних інвестицій та інтеграції в глобальну економіку.

Таким чином, дослідження митної системи держави в умовах глобалізаційних викликів є актуальним з огляду на необхідність модернізації митних процедур, забезпечення прозорості, зменшення адміністративних бар'єрів, впровадження інноваційних технологій та зміцнення економічної стабільності держави.

Серед сучасних українських дослідників, які приділяли увагу питанням митної системи держави в умовах глобалізаційних викликів, варто відзначити наукові праці таких авторів: К. Бліщука [5], Т. Бороденко [6], О. П. Гребельника [9], І. С. Войтенко, О. О. Мазурець [8], Л. М. Дорофєєвої [13,14], О. В. Калашник, [18], А. І. Крисоватого, Л. І. Кийди [20], М. Ковальнової [21], М. М. Левко [25], В. П. Мартинюка [27], П. В. Пашка, А. Саварець [44], Є. Ю. Салія [45], Б. В. Тернового [49], А. Г. Уліцького [56], О. П. Федотова [57], В. В. Ченцова [59] та ін.

Дослідження цих науковців охоплюють широкий спектр аспектів митної системи, зокрема її адаптацію до глобалізаційних процесів, модернізацію митних процедур, забезпечення економічної безпеки, боротьбу з контрабандою та митними правопорушеннями, а також інтеграцію до міжнародних стандартів та євроінтеграційних процесів. Науковий доробок вищезазначених дослідників є вагомим внеском у розвиток вітчизняної фінансової думки та формування ефективної митної політики держави.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення митної системи держави з урахуванням сучасних глобалізаційних процесів, спрямованих на підвищення її ефективності, забезпечення економічної безпеки сприяння інтеграції до міжнародного економічного простору.

Для досягнення мети, в ході дослідження, потрібно вирішити такі *завдання*:

- Проаналізувати теоретичні основи організації та функціонування митної системи держави в умовах глобалізації.
- Оцінити ефективність функціонування митної системи України в умовах сучасних викликів, включаючи економічні, політичні та соціальні аспекти.
- Дослідити роль міжнародних організацій, зокрема Всесвітньої митної організації, у координації та уніфікації діяльності митних служб.
- Визначити основні напрями впровадження міжнародних норм і стандартів у митну систему України в контексті євроінтеграції.
- Оцінити сучасний стан правового забезпечення у митній сфері.
- Запропонувати заходи з впровадження сучасних підходів у митній справі, враховуючи перспективи міжнародного співробітництва.

Об'єктом дослідження виступають процеси функціонування митної системи держави в умовах впливу глобалізаційних викликів та змін міжнародного економічного середовища.

Предметом дослідження є адміністративно-правові механізми організації та діяльності митної системи держави, а також напрями її адаптації до глобалізаційних викликів з урахуванням міжнародних стандартів і вимог

євроінтеграційного процесу.

Методи дослідження. Під час дослідження митної системи держави в умовах глобалізаційних викликів використано широкий спектр методів, які забезпечують комплексний підхід. Методологічну основу становили загальнонаукові методи, зокрема аналіз і синтез, які дозволили вивчити основні елементи митної системи, їх взаємодію та вплив глобалізаційних процесів. Індукція та дедукція сприяли формуванню обґрунтованих висновків на основі зібраних фактів, тоді як абстрагування та узагальнення дали змогу виділити ключові закономірності функціонування митної системи. Метод структурно-функціонального підходу дозволив детально відзначити організацію митної системи та її функції, а метод наукової абстракції використовувався для розробки теоретичних основ реформування системи. Крім того, досліджувалися статистичні дані щодо динаміки митних платежів, обсягів зовнішньоекономічної діяльності.

Інформаційною базою дослідження служили кодекси та закони України, нормативні акти уряду, офіційні матеріали Державної митної служби України, Міністерства фінансів України та Державної служби статистики, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні змісту та розробці концептуальних підходів до формування механізмів державного управління митною системою України в умовах глобалізаційних викликів. У кваліфікаційній роботі здійснено:

- Комплексний аналіз впливу глобалізаційних процесів на функціонування митної системи України.
- Визначення основних напрямів адаптації митної системи до міжнародних стандартів з урахуванням євроінтеграційного курсу держави.
- Аналіз ролі митної політики у забезпеченні економічної безпеки держави в умовах глобалізації.

Отримані результати можуть бути основою для вдосконалення державної митної політики та практичної реалізації заходів із модернізації митної системи

України.

Практичне значення отриманих результатів передбачає можливість використання отриманих результатів для вдосконалення митної політики України в умовах глобалізації. Сформульовані теоретичні узагальнення, обґрунтовані висновки та розроблені рекомендації можуть бути впроваджені в практичну діяльність митних органів з метою підвищення ефективності їх функціонування.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати кваліфікаційного дослідження обговорювалися на наукових гуртках кафедри фінансів, банківської справи та страхування ВННІЕ у 2023-2024 роках.

Структура й обсяг роботи. Дослідження складають вступ, три розділи, висновки та пропозиції, список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

1.1. Історичний розвиток митної системи України: проблеми та досягнення

Митна система є єдиною, комплексною системою, що включає митні органи, спеціалізовані установи та організації, які забезпечують виконання митної політики держави. Її структура охоплює ключові елементи: митниці (митні пости й регіональні митниці) та Центральний апарат ДМСУ. Ця скоординована система працює для реалізації стратегічних завдань державного управління в галузі митної справи.

Митна система України займає важливу роль не лише як інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності, але й як високоефективний фіскальний механізм. Дієвість митної системи значно впливає на наповнення державного бюджету. Крім того, митна система забезпечує захист економічних інтересів держави, запобігає незаконному переміщенню товарів через кордон і сприяє створенню сприятливих умов для розвитку міжнародної торгівлі.

Від обґрунтованості та правомірності прийнятих рішень у митній сфері залежить ефективність податкової політики, яка є основою економічної стабільності держави. Митна система впливає на розвиток міжнародної торгівлі, сприяє формуванню позитивного платіжного балансу, а також забезпечує збалансованість державних фінансів. Вона виконує функцію регулятора, яка створює умови для гармонійного економічного розвитку, захисту внутрішнього ринку та стимулювання інвестиційної діяльності.

Сучасна митна система, попри складності та виклики, зберігає свій потенціал як ефективного інструменту державного управління. Для подальшого вдосконалення її роботи необхідно забезпечити адаптацію до міжнародних стандартів, впровадження інноваційних технологій та підвищення професійного рівня персоналу. Ці заходи дозволяють створити прозору, динамічну та надійну

митну систему, яка відповідає викликам часу.

Історію функціонування вітчизняної митної системи можна поділити на два ключові періоди.

Перший період (1991-1995 роки) був пов'язаний передусім з формуванням та становленням митної системи України. Після проголошення незалежності в 1991 році Україна почала створення власної митної системи, яка була зумовлена політичними, економічними та соціальними змінами. На момент здобуття незалежності в Україні діяло 26 митниць, підпорядкованих союзним органам. У 1992 році, після створення Державного митного комітету України, кількість митниць зросла до 65, що свідчило про активний розвиток митної інфраструктури. До 1995 року було сформовано організаційно-правову базу регулювання митно-тарифних аспектів та організаційну структуру митної системи, яка включала 8 територіальних управлінь, 79 митниць та 243 митні пости [10].

Другий період розвитку вітчизняної митної системи (з 1996 року), пов'язаний з уніфікацією та гармонізацією митного законодавства. Починаючи з 1996 року, основна увага була зосереджена на уніфікації національного митного законодавства з міжнародними стандартами та практиками. Це включало адаптацію нормативно-правової бази до вимог Світової організації торгівлі (СОТ) та Європейського Союзу, впровадження сучасних митних процедур, автоматизацію процесів та посилення боротьби з контрабандою. Ці заходи сприяли підвищенню ефективності митної служби та інтеграції України у світову економічну спільноту [10].

Митна система України виконує важливу роль у забезпеченні економічної стабільності держави, регулюванні зовнішньоекономічної діяльності та захисті національних інтересів. Митна система змінює ключову роль у забезпеченні економічної стабільності та національної безпеки держави. Її ефективне функціонування залежить від чітко визначених функцій, до яких доцільно віднести такі:

1. Контроль за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон. На основі цієї функції забезпечується законність та дотримання митного законодавства при ввезенні, ввезенні та транзиті товарів.

2. Стягнення митних платежів. На основі цієї функції забезпечується вірний обрахунок та всебічний контроль за сплатою митних платежів та зборів, які є джерелом наповнення державного бюджету.

3. Фіскальна функція забезпечує стабільне надходження до державного бюджету митних платежів та зборів.

4. Захист національної безпеки забезпечується через виявлення та запобігання переміщенню через кордон заборонених чи небезпечних товарів, таких як зброя, наркотики, товарів подвійного призначення та інших товарів, які можуть нашкодити життю людей, тварин та оточуючому середовищу

5. Сприяння міжнародної торгівлі через спрощення митних процедур для створення сприятливих умов для бізнесу та залучення іноземних інвестицій.

6. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності, включаючи захист внутрішнього ринку через тарифне та нетарифне регулювання.

7. Боротьба з контрабандою та порушенням митного законодавства.

8. Захист прав інтелектуальної власності.

9. Забезпечення економічної безпеки, запобігання схемам мінімізації податків і зборів, маніпуляціям із митною вартістю та іншим економічним злочинам.

Для досягнення своїх цілей і реалізації функцій митна система виконує низку важливих завдань. Вони є основними напрямками її діяльності та спрямовані на забезпечення ефективного регулювання зовнішньоекономічної діяльності країни та захист національних інтересів. Основними завданнями митної системи України є такі:

1. Реалізація митної політики держави через формування та впровадження ефективного регулювання у сфері митної справи, відповідно до законодавчих і міжнародних стандартів.

2. Розробка та вдосконалення нормативно-правової бази з метою адаптації митного законодавства України до норм Європейського Союзу та міжнародних організацій.

3. Сприяння євроінтеграційним процесам на основі впровадження сучасних

технологій і стандартів, які відповідають вимогам ЄС, зокрема Авторизованого економічного оператора (АЕО) та Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS).

4. Забезпечення прозорості та боротьби з корупцією через мінімізацію людського фактору, що досягається на базі цифровізації митних формальностей та впровадження сучасних антикорупційних заходів.

5. Підвищення професійної компетентності працівників митної служби для ефективного виконання своїх обов'язків.

6. Захист економічних інтересів держави, а також забезпечення стабільності внутрішнього ринку та підтримка національних виробників шляхом регулювання імпорту.

7. Співпраця з міжнародними організаціями та партнерами, участь у міжнародних митних програмах та обмін досвідом.

8. Моніторинг та всебічне прогнозування тенденцій у зовнішньоекономічній діяльності, аналіз статистики торгівлі та руху товарів для розробки стратегій і реагування на зміни в економічному середовищі.

Відповідно до офіційних даних ДМСУ, на початку 2022 року митна система України «склалася з центрального апарату Державної митної служби України, регіональних митниць, митних постів та спеціалізованих митних установ і організацій. Ця структура забезпечувала ефективний контроль за переміщенням товарів і транспортних засобів через державний кордон України» [10].

Загалом близько 19 тисяч митників здійснювали контроль на 74 автомобільних, 40 морських і річкових, 4 паромних та 36 авіаційних пунктах пропуску. Ця розгалужена мережа дозволила забезпечити належний рівень митного контролю та сприяти міжнародній торгівлі держави.

У 2022 році «Державна митна служба України перерахувала до державного бюджету 300,8 млрд грн, що становило 56,9% від запланованих 528,3 млрд грн» [54]. Це стійкість та незламність бізнесу, який продовжив роботу при надскладних умовах.

Водночас, у 2022 році було впроваджено «низку реформ, спрямованих на

гармонізацію митного законодавства України з нормами Європейського Союзу. Крім того, розробка та прийняття нового Митного кодексу України, що повністю обґрунтовуватиметься на Митному кодексі ЄС, є одним із важливих кроків у цьому напрямі» [30].

Таким чином, на початку 2022 року митна система України продовжувала розвиватися, адаптуючись до багатьох сучасних потреб та потреб держави, зокрема в контексті євроінтеграційних процесів та забезпечення економічної безпеки країни.

9. 2. Особливості функціонування митної системи України в сучасних умовах господарювання

Складна економічна ситуація в Україні, а також значні трансформації в політичному та суспільному житті вимагають оперативного, ефективного й комплексного реформування системи державного управління. Одним із ключових напрямів такого реформування є повна і системна перебудова митної системи. На жаль, численні невдалі та недостатньо продумані реформи, які проводилися впродовж останніх років у цій сфері, не забезпечили істотного підвищення якості митних процедур.

Основні проблеми, що залишаються невирішеними, стосуються зменшення корупційних ризиків і зловживань у процесі митного контролю та оформлення, а також точного та прозорого визначення митної вартості товарів. Ці проблеми значною мірою знижують ефективність функціонування митної системи України та підривають довіру до її роботи як з боку громадян, так і з боку бізнесу.

Головним викликом у реформуванні митної системи є тривала негативна модель її функціонування. Прийняття чисельних нормативно-правових актів, часто недостатньо узгоджених між собою, створювали хаос у правовому регулюванні митних процедур. Це не тільки гальмувало процес реформування, а й сприяло виникненню правових колізій, які негативно впливали на роботу митних органів та

загальну динаміку розвитку економіки України. Для подолання цих викликів необхідно розробити і впровадити стратегічно вивірену модель реформування митної системи, що базується на принципах прозорості, правової об'єктивності, антикорупційної стійкості та відповідності міжнародним стандартам [2].

Основною проблемою наявного стану вітчизняної митної системи є неповне осмислення її ролі та місця у забезпеченні ефективного державного управління. Неефективність нинішніх підходів до функціонування митної системи негативно позначається на розвитку зовнішньоекономічної діяльності та міжнародному авторитеті України.

Для бізнесу ключовим завданням у цій сфері є забезпечення державою сприятливих умов для побудови ефективного механізму взаємодії суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності із відповідними органами державних служб. Такий механізм має бути прозорим, швидким і орієнтованим на потреби сучасного глобального ринку, що сприятиме зміцненню довіри міжнародних партнерів та високому іміджу України на світовій арені [2].

Пріоритетом державної політики в митній сфері має стати сприяння міжнародній торгівлі через усунення бюрократичних бар'єрів, цифровізацію процесів і дотримання міжнародних стандартів. Водночас, враховуючи складні умови військового конфлікту, митна система повинна забезпечувати оптимальний баланс між підтримкою зовнішньоекономічної діяльності та захистом національних економічних інтересів. Це забезпечує посилення заходів економічної безпеки, водночас створюючи умови для зростання та стабільності бізнесу в Україні.

Важливо чітко окреслити, що саме слід розуміти під митною системою держави, оскільки її визначення є ключовим для розуміння її функцій та місця в структурі державного управління.

Цікавий підхід до визначення митної системи запропонував Калашник О., який розглядає її як підсистему державного регулювання, спрямовану на реалізацію низки стратегічних завдань. Таким чином, на думку дослідника, митна система виконує важливу роль у забезпеченні торгово-політичної діяльності цілої держави, стимулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності та, відповідно,

активізації й посилення національної економіки. Крім того, вона виступає інструментом вирішення фінансових та економічних питань у межах державної політики [18].

Таке визначення акцентує увагу на комплексному характері митної системи, яка охоплює як регуляторну, так і економічну складову, забезпечуючи ефективну взаємодію між державою та суб'єктами господарювання.

На думку Мартинюка В.П. [27], митна система держави є багатогранною структурою, яка охоплює три основні аспекти:

1. Організаційно-правові та фінансові взаємовідносини. Це відносини, які забезпечуються між державами, органами митних служб та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності під час ввезення на митну територію чи вивезення за межі митної території товарів, послуг, капіталу, транспортних засобів та інших предметів, які підпадають під дію митних формальностей.

2. Тарифні та нетарифні інструменти. Це комплекс принципів, форм і методів встановлення, змін чи скасування митних правил, механізмів забезпечення своєчасної сплати митних платежів, здійснення контролю та накладення відповідальності за порушення митного законодавства.

3. Митна система розглядається як сукупність взаємопов'язаних інституційних одиниць, об'єднаних спільними цілями та завданнями. Основними характеристиками митної системи є її ціліність, структурована організованість, послідовність дій, взаємозв'язок між елементами та здатність до взаємодопомоги.

Таким чином, митна система, на думку дослідника, виступає ключовим елементом державного регулювання, забезпечуючи ефективне функціонування зовнішньоекономічної діяльності, контроль за рухом товарів і захист економічних інтересів держави [18].

Більшість науковців ототожнюють поняття митної системи України із системою митних органів держави. Однак такий підхід є предметом дискусій. Проблема ототожнення митної системи із суто митними органами потребує детального аналізу та уточнення, оскільки сучасна митна система охоплює не тільки органи управління, а й більший спектр функцій, інструментів та механізмів, які

реалізуються в межах державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Після впровадження Постанови Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1200 «Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України» [60], Державна митна служба України почала свою діяльність як окремий центральний орган виконавчої влади. Це зумовлює чітке визначення митної системи України, її місць серед органів виконавчої влади, а також уточнення повноважень і функцій митних органів [60].

Важливо також окреслити можливості напряму розвитку митної системи, враховуючи сучасні виклики та потреби держави. Вітчизняна митна система є самостійним структурним компонентом державного управління, ефективність якого значною мірою визначається впливом економічних, політичних, соціальних та інших зовнішніх факторів.

Сучасний стан митної системи, який перебуває у процесі формування після реорганізації Державної фіскальної служби України, характеризується наявністю низки невирішених досі системних проблем. Зокрема, поточний рівень організації та функціонування митної системи не забезпечує належної протидії таким негативним явищам, як «сірій» імпорт, схеми мінімізації сплати податків та зборів на кордоні, а також проведення маніпуляцій з митною вартістю товарів. Так, згідно з дослідженнями, втрати бюджету від «сірого» імпорту та контрабанди в 2023 році зросли до 120-167 млрд грн [24].

Ці виклики вказують на нагальну потребу в комплексному реформуванні митної системи, спрямованому на підвищення її прозорості, зміцненню антикорупційних механізмів та забезпечення ефективного контролю за переміщенням товарів через митний кордон. Лише за умов впровадження сучасних підходів та інноваційних рішень митна система може стати дієвим інструментом державного регулювання та сприяти економічному розвитку країни.

Для підвищення ефективності митної системи необхідно впроваджувати комплексні реформи, спрямовані на посилення контролю, прозорості та відповідності міжнародним стандартам. Основні напрями розвитку митної системи України в сучасних умовах включають:

1) гармонізацію з

європейськими стандартами; 2) цифровізацію та автоматизацію митних формальностей; 3) боротьбу з корупцією та підвищення прозорості; 4) підвищення професійної компетентності працівників митних органів; 5) спрощення митних процедур для бізнесу; 6) Забезпечення митної безпеки. Розглянемо кожний напрямок більш детально [5].

Зокрема, курс України на євроінтеграцію вимагає приведення митного законодавства, процедур та практик у відповідність до норм і стандартів Європейського Союзу. Це не лише сприятиме спрощенню торговельних відносин, а й дозволить інтегруватися у європейський економічний простір, що відкриє нові можливості для розвитку українського бізнесу та залучення іноземних інвестицій.

Одним із ключових елементів цього процесу є запровадження системи Авторизованого економічного оператора (АЕО), яка передбачає надання підприємствам, що відповідають встановленим критеріям надійності та безпеки, спрощень під час здійснення митних процедур. Це дозволить українським компаніям отримати конкурентні переваги, зменшивши витрати часу та ресурсів на митному кордоні.

Гармонізація також передбачає дотримання європейських принципів прозорості, передбачуваності та справедливості у сфері митного регулювання. Це включає оновлення митних тарифів, усунення зайвих бюрократичних бар'єрів, адаптацію технічних регламентів і стандартів до вимог ЄС, а також навчання персоналу митних органів відповідно до сучасних практик ЄС.

Загалом, інтеграція митної системи України у правове поле Європейського Союзу створить передумови для формування конкурентоспроможної та прозорої економіки, підвищення довіри міжнародних партнерів і зміцнення позицій України як надійного учасника світової торгівлі.

Впровадження сучасних інформаційних технологій у митну систему України є ключовим кроком для підвищення її ефективності, прозорості та конкурентоспроможності. Автоматизація митних процедур забезпечує прискорення взаємодії між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та митними органами, що сприятиме значному скороченню часу на обробку вантажів та зменшення адміністративного навантаження на бізнес [5].

Цифровізація відкриває можливості для створення комплексних електронних систем, які охоплюють усі етапи митного процесу: від подачі декларацій до контролю за переміщенням товарів. Одним із пріоритетних завдань є розробка та впровадження митних ІТ-систем, які відповідають стандартам Європейського Союзу. Це включає інтеграцію з Новою комп'ютеризованою транзитною системою (NCTS), що дозволяє автоматизувати транзитні операції та забезпечити прозоре спостереження за рухом товарів між країнами.

Цифрові інструменти також дозволяють мінімізувати корупційні ризики до зменшення впливу людського фактора. Автоматичне прийняття рішень за допомогою алгоритмів та аналіз даних значно зменшує можливості для маніпуляцій та зловживань. Крім того, впровадження блокчейн технологій може забезпечити високий рівень захисту даних і унеможливити їх фальсифікацію.

Додатково цифровізація сприятиме покращенню аналітики та прогнозування в митній сфері. Системи аналізу великих даних дозволяють митним органам оперативно виявляти ризикові операції, аналізувати тенденції зовнішньоекономічної діяльності та ефективніше планувати свою роботу. Цифровізація також має на меті створення інтуїтивно зрозумілих електронних платформ для взаємодії з бізнесом. Це включає впровадження єдиного вікна для подачі документів, інтеграцію з іншими державними реєстрами та системами, а також забезпечення доступу до актуальної інформації про митні процедури [13].

Боротьба з корупцією та підвищення прозорості є фундаментальними аспектами модернізації митної системи України. Корупція значно підвищує ефективність митних органів, знижує довіру громадськості та бізнесу, а також завдає шкоди економічному розвитку держави. Для вирішення цієї проблеми необхідно впроваджувати комплексні антикорупційні заходи, які охоплюють як кадрову, так і технологічну складову.

Кадрове перезавантаження митних органів забезпечує ретельний добір працівників, орієнтованих на професіоналізм, доброчесність і високі морально-етичні стандарти. Важливим кроком є впровадження прозорих конкурсів, регулярних перевірок доброчесності, а також створення конкурентної системи оплати праці, що відповідає рівню відповідальності працівників. Це допоможе

мінімізувати ризики зловживання службовим становищем [13].

Посилення контролю за діяльністю митних працівників має забезпечуватися за рахунок впровадження технологій моніторингу, таких як відеоспостереження, автоматизовані системи обробки даних, а також регулярні внутрішні та зовнішні аудити. Водночас цифровізація митних процедур стає також дієвим інструментом у протидії корупції, після автоматизованих рішень значно зменшується вплив людського фактора та забезпечується прозорість операцій.

Значну роль у підвищенні довіри до митної системи змінює всебічне інформування громадськості про її діяльність. Публікація статистики, звітів і рішень, а також створення доступних каналів для зворотного зв'язку з бізнесом та громадянами сприяють формуванню позитивного іміджу митної служби. Залучення громадських організацій і міжнародних партнерів до процесу моніторингу роботи вітчизняної митниці дозволяє впроваджувати найкращі практики й стандарти у боротьбі з корупцією.

Успіх антикорупційних реформ у митній сфері також залежить від формування культури нетерпимості до корупції. Це передбачає проведення освітніх програм, посилення відповідальності за корупційні дії та створення умов, за яких корупція стане соціально неприйнятним явищем. У результаті реалізації цих заходів митна система може функціонувати прозоро, ефективно та в інтересах економічного розвитку держави [56].

Підвищення професійної компетентності працівників митних органів є ключовим чинником для ефективного функціонування митної системи України. В умовах швидких змін у зовнішньоекономічній діяльності, цифровізації та інтеграції України в європейський і світовий економічний простір персонал митниці повинен володіти сучасними знаннями, навичками та відповідати міжнародним стандартам.

Організація регулярного навчання та підвищення кваліфікації митних працівників сприятиме їх адаптації до нових вимог і викликів. Таке навчання має включати як базові курси з міжнародного митного права, економіки та управління, так і спеціалізовані тренінги з використанням новітніх інформаційних технологій, роботи з електронними системами митного оформлення та аналізу ризиків [56].

Особливу увагу слід приділити впровадженню практик, які застосовуються в

митних органах країн ЄС. Це допоможе українським працівникам інтегруватися в єдину європейську митну систему, розуміти її принципи та стандарти. Навчальні програми мають передати обмін досвідом із колегами з інших країн, участь у міжнародних семінарах, конференціях та програмах обміну.

Важливим напрямком є розвиток м'яких навичок (soft skills), таких як комунікація, управління конфліктами, ефективна взаємодія з бізнесом і громадськістю. Це сприятиме створенню клієнтоорієнтованого підходу в роботі митних органів і підвищенню рівня довіри до їх діяльності.

Крім того, має бути запроваджена система оцінювання компетентностей працівників, яка дозволяє ідентифікувати прогалини у знаннях і навичках та формувати індивідуальні програми розвитку. Впровадження сучасних підходів до навчання, таких як онлайн-курси, вебінари та симуляційні моделі, дозволяють зробити навчальний процес більш доступним та ефективним.

Створення сприятливих умов для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є одним із ключових завдань у реформуванні митної системи України. Спрощення митних процедур, зменшення бюрократичних бар'єрів та впровадження прозорих і ефективних механізмів взаємодії між митними органами та бізнесом має стати основою для стимулювання економічного розвитку та залучення іноземних інвестицій.

Спрощення процедури скорочення часу на митне оформлення товарів особливо важливо для суб'єктів бізнесу, які працюють у швидкоплинних ланцюгах постачання. Цього можна досягти шляхом запровадження сучасних інформаційних технологій. Наприклад, впровадження системи «єдиного вікна» дає можливість суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності подавати всі необхідні документи через одну платформу, що запускає процес комунікації з митними та іншими державними органами [48].

Процедура спрощення має також забезпечити більшу передбачуваність і прозорість для бізнесу. Це включає чіткі правила визначення митної вартості, прозорість у визначенні митних платежів, мінімальний вплив ручного втручання в процеси митного контролю та впровадження механізмів зворотного зв'язку, які можуть допомогти бізнесу інформувати про наявні проблеми або затримки.

В умовах військового конфлікту забезпечення митної безпеки набуває особливого значення, оскільки митна система відіграє ключову роль у захисті економічних інтересів держави та її національної безпеки. Основним завданням є досягнення балансу між сприянням розвитку міжнародної торгівлі та ефективним захистом від ризиків, пов'язаних із незаконним переміщенням товарів, фінансуванням незаконної діяльності, контрабандою та іншими загрозами.

Перш за все, митна безпека потребує посилення контролю за переміщенням товарів через кордон. Це включає в себе використання сучасних систем аналізу ризиків, які можуть завантажувати користувачі до їх входу в митний пункт ідентифікації. Використання інноваційних технологій, таких як автоматизовані бази даних, сканери для перевірки контейнерів і транспортних засобів, а також системи відстеження руху товарів.

Протидія контрабанді є одним із пріоритетів у забезпеченні митної безпеки. Для цього необхідно не лише посилювати технічне оснащення митниці, але й поглиблювати співпрацю з правоохоронними органами та міжнародними організаціями. Відомості про спільні операції із залучення контрабандних схем і залучення міжнародних експертів сприяють підвищенню ефективності боротьби з нелегальним переміщенням товарів [43].

У той же час необхідно створити умови, які унеможливлять використання митної системи для фінансування незаконної діяльності або обходу санкцій. Це вимагає жорсткого контролю за товарами, які можуть мати подвійне призначення.

Важливо зазначити, що забезпечення митної безпеки не повинно створювати спеціальних бар'єрів для легального бізнесу. Спрощення митних процедур для надійних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, впровадження програм Авторизованого економічного оператора (АЕО) та інших інструментів сприяння торгівлі дозволяє зберегти баланс між безпекою та економічною доцільністю.

Таким чином, ефективне забезпечення митної безпеки вимагає поєднання жорстких заходів контролю, інноваційних технологій та міжнародної співпраці. Це дозволяє не тільки захистити національні інтереси України, але й зберегти її економічну стійкість і репутацію на міжнародній арені.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНОЇ

СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка ефективності митної системи в умовах глобалізаційних викликів

Ефективність митної системи є ключовим фактором у забезпеченні захисту зовнішньоекономічних інтересів держави. Вона впливає на регулювання міжнародної торгівлі, захист національних виробників та забезпечення економічної безпеки. Основними аспектами оцінки ефективності митної системи є:

1. Фіскальний аспект - митні органи забезпечують надходження до державного бюджету через стягнення митних платежів. Високий рівень зборів ілюструє ефективність фіскальної функції митної системи.

2. Регулюючий аспект - митна система впливає на обсяги та структуру зовнішньої торгівлі, використовуючи тарифи та нетарифні заходи для захисту національних інтересів.

3. Контрольний аспект - митні органи проводять контроль за дотриманням законодавства при переміщенні товарів через кордон, запобігаючи контрабанді та порушенню митних правил. Ефективність даного аспекту оцінюється за рахунок виявлених та попереджених правопорушень.

4. Адміністративний аспект - скорочення часу оформлення вантажів та зменшення бюрократичних перепон сприяють покращенню бізнес-клімату та підвищенню конкурентоспроможності країни [23].

У контексті російського військового вторгнення на територію України та введення воєнного стану, що супроводжувалося тимчасовим вимушеним припиненням діяльності окремих митних органів, відбулося зниження активності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Це, своєю чергою, негативно позначилося на обсягах митних платежів, які надходять до державного бюджету, і значно ускладнило виконання прогнозних показників, представлених Міністерством фінансів України. Зазначена ситуація підкреслює важливість

адаптації митної системи до умов воєнного часу, забезпечення безперебійного функціонування ключових митних пунктів та стимулювання економічної активності.

Протягом 2022-2024 рр. надходження митних платежів до Державного бюджету України зазнали значних коливань, зумовлених впливом воєнних дій, економічних змін та адаптації митної системи до нових умов.

Відповідно до даних офіційного сайту ДМСУ «у 2022 році Державна митна служба перерахувала до державного бюджету 300,8 млрд грн митних та інших платежів. Це на 32,7% менше порівняно з 2021 роком, коли надходження склали 409,3 млрд грн. Зменшення обсягів оподаткованого імпорту, зокрема нафти та нафтопродуктів, легкових автомобілів та газів нафтових, суттєво вплинуло на зниження митних надходжень» [54].

У 2023 році спостерігалось «відновлення надходжень митних платежів. За результатами митного оформлення імпорту та експорту товарів Державна митна служба перерахувала до державного бюджету 459,8 млрд грн митних та інших платежів. Це на 52,8% більше, ніж у 2022 році. Зростання пояснюється відновленням економічної активності та адаптацією митної системи до нових умов» [55].

У 2024 році продовжилася тенденція зростання митних надходжень. У січні 2024 року до державного бюджету України надійшло 47,3 млрд грн митних платежів, що на 30,3% перевищило очікувані надходження. У лютому 2024 року митні органи перерахували до державного бюджету 39,8 млрд грн митних та інших платежів, що на 6,4 млрд грн більше порівняно з лютим 2023 року. [32]

Нижче представлена таблиця, яка демонструє місячну динаміку митних платежів за 2022-2024 рр., а також містить аналітичні показники, які відображають темпи зростання в порівнянні з попередніми роками.

Таблиця 2.1

Динаміка митних платежів до державного бюджету за 2022-2024 рр. [30]

Місяць	2022 рік (млрд грн)	2023 рік (млрд грн)	2024 рік (млрд грн)	Темп зростання 2023/2022 (%)	Темп зростання 2024/2023 (%)
Січень	30,0	35,0	47,3	16,67	35,14

Лютий	28,0	33,4	39,8	19,29	19,16
Березень	25,0	35,9	42,0	43,60	16,99
Квітень	20,0	34,0	40,5	70,00	19,12
Травень	22,0	36,0	41,0	63,64	13,89
Червень	24,0	36,8	43,0	53,33	16,85
Липень	26,0	38,0	44,0	46,15	15,79
Серпень	27,0	39,0	45,0	44,44	15,38
Вересень	28,0	40,0	46,0	42,86	15,00
Жовтень	29,0	41,0	47,0	41,38	14,63
Листопад	30,0	42,0	48,0 (прогноз)	40,00	14,29
Грудень	31,0	43,0	49,0 (прогноз)	38,71	13,95

*Складено на основі [30]

** Дані за листопад та грудень 2024 року є прогнозними, на момент підготовки таблиці ці місяці ще не завершилися.

Аналізуючи наведені у табл. 2.1. дані, можемо відзначити, що після значного спаду надходжень митних платежів у 2022 році, зумовлених воєнними діями та економічними викликами, у 2023 та 2024 роках відбулося поступове відновлення та зростання надходжень. Це свідчить про ефективність заходів, вжитих для стабілізації економічної ситуації та покращення роботи митних органів.

Митна політика відіграє важливу роль у формуванні та підтримці торговельного балансу країни. В Україні цей баланс протягом 2014-2024 років зазнав значних змін під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, серед яких важливе місце займає ефективність діяльності митних органів (табл. 2.2). Період із 2014 року позначений істотними економічними викликами, пов'язаними з анексією Криму, початком бойових дій на сході України та загостренням торговельних відносин із Росією. Це суттєво вплинуло на структуру експорту та імпорту, а також на митні надходження. У цих умовах митна політика зосередилася на таких аспектах як 1) захист внутрішнього ринку, а саме запровадження митних обмежень на імпорт окремих товарів із Росії, а також стимулювання експорту до ЄС у рамках угоди про зону вільної торгівлі; 2) сприяння експорту через удосконалення митних процедур та зниження адміністративного навантаження на експортерів.

У 2022 році повномасштабне вторгнення Росії знову змінило торговельний баланс України. Суттєве зменшення експорту через втрату території, логістичні обмеження та руйнування інфраструктури

супроводжувалося скороченням імпорту, особливо енергоносіїв. У відповідь митна політика була адаптована до умов військового часу: пріоритет гуманітарним вантажам (спрощення митного оформлення гуманітарної допомоги та товарів критичного імпорту) та підтримка економіки (зменшення податкового навантаження на окремі категорії товарів, для стимулювання внутрішнього виробництва). Незважаючи на виклики, країна змогла диверсифікувати експорт та переорієнтуватися на нові ринки, що є позитивним сигналом для подальшого економічного розвитку.

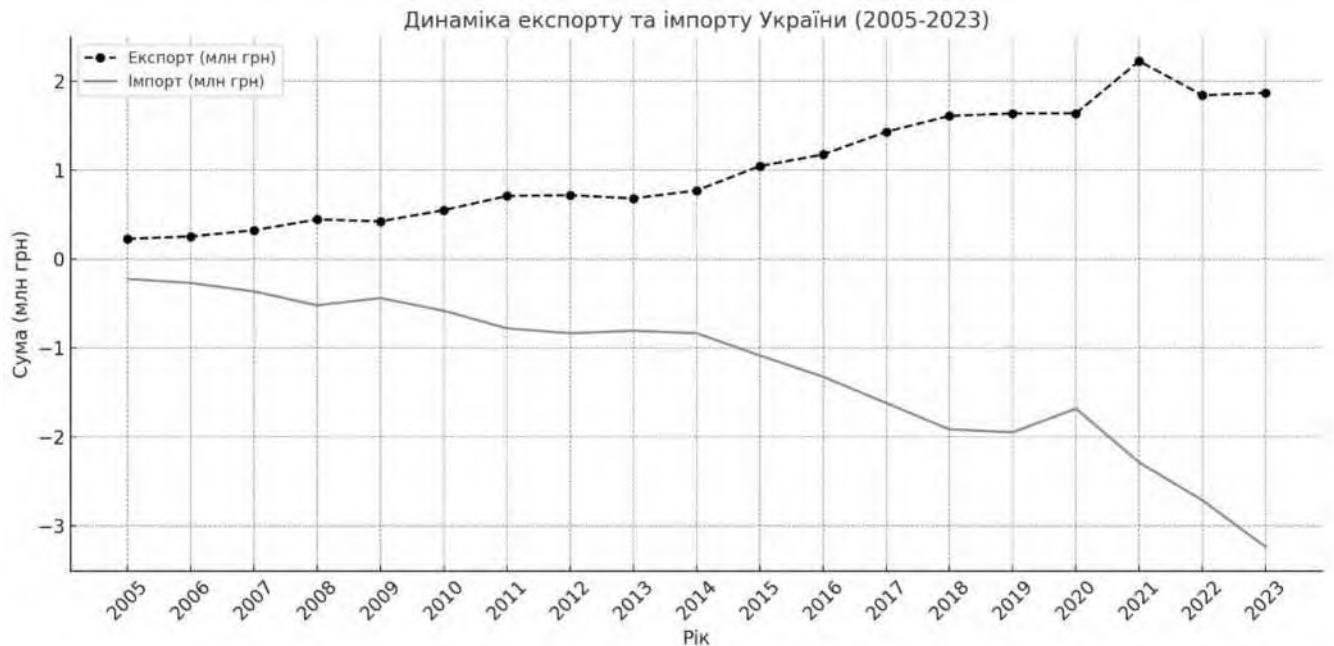
Таблиця 2.2

Зовнішньоторговельний баланс України з 2005 по 2023 (млн. грн.) [15]

Номінальний ВВП за рік		експорт товарів та послуг		імпорт товарів та послуг		сальдо (експорт - імпорт)	
		млн. грн.	% ВВП	млн. грн.	% ВВП	млн. грн.	% ВВП
2005	441452	227252	51.5%	-223555	-50.6%	3697	0.8%
2006	544153	253707	46.6%	-269200	-49.5%	-15493	-2.8%
2007	720731	323205	44.8%	-364373	-50.6%	-41168	-5.7%
2008	948056	444859	46.9%	-520588	-54.9%	-75729	-8.0%
2009	913345	423564	46.4%	-438860	-48.0%	-15296	-1.7%
2010	1082569	549365	50.7%	-580944	-53.75%	-31579	-2.9%
2011	1316600	707953	53.8%	-779028	-59.2%	-71075	-5.4%
2012	1408889	717347	50.9%	-835394	-59.3%	-118047	-8.4%
2013	1454931	681899	46.9%	-805662	-55.4%	-123763	-8.5%
2014	1566728	770121	49.2%	-834133	-53.2%	-64012	-4.1%
2015	1979458	1044541	52.8%	-1084016	-54.8%	-39475	-2.0%
2016	2383182	1174625	49.3%	-1323127	-55.5%	-148502	-6.25%
2017	2982920	1430230	47.9%	-1618749	-54.3%	-188519	-6.3%
2018	3558706	1608890	45.2%	-1914893	-53.8%	-306003	-8.6%
2019	3974564	1636416	41.2%	-1947599	-49.0%	-311183	-7.8%
2020	4194102	1637399	39.0%	-1681526	-40.1%	-44127	-1.1%
2021	5459574	2224704	40.7%	-2286067	-41.9%	-61363	-1.1%
2022	5191028	1840563	35.5%	-2712325	-52.3%	-871762	-16.8%
2023	6537825	1868904	28.65%	-3237014	-49.5%	-1368110	-20.9%

*Складено на основі [15]

Як можемо побачити з даних табл. 2.2, разом із зростанням обсягів експортно-імпортних операцій, обсяги імпорту в Україну в останні роки хронічно випереджають експорт, а їх різниця сягає часом 8% ВВП.

**Рис. 2.1. Динаміка експорту та імпорту України
у 2005-2023рр. (млн. грн.) [15]**

Аналіз ефективності митної системи України в умовах воєнного стану та економічних викликів показав, що митна політика є основним інструментом стабілізації економіки та підтримки зовнішньоекономічних інтересів. Протягом 2022-2024 рр., незважаючи на значні виклики, митні органи адаптуються до нових умов, що сприяло відновлення зростання митних надходжень до державного бюджету.

Дані щодо зовнішньоторговельного балансу свідчать, що Україна продовжує стикатися з хронічним дефіцитом, коли імпорт випереджає експорт. Проте впроваджені заходи митної політики, такі як процедури спрощення, сприяння експорту та пріоритетність гуманітарних вантажів, дозволили зменшити негативний вплив на економіку.

Таким чином, митна політика є ключовим фактором у забезпеченні економічної стійкості України, що особливо важливо в умовах військового часу. Подальша оптимізація роботи митних органів і посилення контролю над зовнішньоекономічними операціями сприятиме покращенню торговельного балансу та зміцненню економічної безпеки нашої держави.

2.2. Митно-тарифні відносини як ключовий інструмент реалізації митної політики

Митно-тарифні відносини є невід'ємним елементом митної системи, яка виступає комплексним механізмом регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Як складова частина митної системи, митно-тарифні відносини забезпечують реалізацію її основних функцій: фіскальної, регуляторної та захисної. Через встановлення митних тарифів та правил їх застосування митна система впливає на обсяги імпорту та експорту, рівень конкуренції та стимулювання внутрішнього ринку, а також обмежує потоки іноземного капіталу.

Митно-тарифні відносини виступають ключовим інструментом впливу на розвиток вітчизняної економіки, оскільки вони здатні як стимулювати, так і обмежувати прояви іноземної конкуренції, сприяти залученню іноземних інвестицій або, навпаки, створювати для них відповідні бар'єри. Вони забезпечують захист внутрішньої ефективності ринку та підтримку національних виробників, сприяючи економічній стабільності, зростанню національного виробництва та розвитку економіки в цілому [25].

Ці відносини формуються в рамках міжнародних економічних взаємозв'язків і розвиваються під впливом глобальних процесів, охоплюючи широкий спектр економічних, соціально-правових та етичних аспектів. Регулювання митно-тарифних відносин базується на законодавчо визначених принципах митної політики нашої держави, що сприяє гармонізації її зовнішньоекономічної діяльності та інтеграції до світової економіки [2].

Митно-тарифні відносини залежно від цілей охоплюють кілька ключових напрямків: організацію митної системи держави, переміщення продукції, товарів, транспортних засобів та капіталу через митний кордон, регулювання порядку функціонування митних режимів, порядок проведення нарахування та сплати митних платежів, процес здійснення митного оформлення, забезпечення валютного контролю, а також міжнародну правову взаємодію у випадках порушення митного законодавства окремими суб'єктами господарювання. Важливим аспектом є участь

держави в міжнародному правовому співробітництві, що передбачає узгодження норм і процедур для гармонізації митної політики, спрямованої на ефективне управління зовнішньоекономічною діяльністю [25].

Зазначені відносини формують базу для ухвалення ефективних управлінських рішень у сфері зовнішньоекономічної діяльності, сприяючи збалансуванню економічних інтересів держави та її інтеграції у світову економіку.

Розвиток міжнародного економічного співробітництва у митній сфері вимагає впровадження сучасних підходів до регулювання зовнішньоекономічної діяльності на глобальному, регіональному та національному рівнях. У формуванні зовнішньоекономічної політики кожна держава визначає стратегічні напрями розвитку, окреслює важливі галузеві пріоритети та розробляє заходи для стимулювання експорту, водночас захищаючи внутрішній ринок від надмірної іноземної конкуренції.

Регуляторний інструментарій включає як тарифні, так і ряд нетарифних методів. Тарифні методи спрямовані переважно на досягнення таких фіскальних цілей, як наповнення державного бюджету через стягнення митних платежів. Нетарифні методи регулювання, у свою чергу, забезпечують регулятивні функції, що спрямовані на формування сприятливих умов для розвитку національного виробництва, захист внутрішнього ринку, а також підтримку стратегічних секторів економіки [35].

Тарифні методи є ключовим інструментом для забезпечення податкових надходжень до державного бюджету, тоді як нетарифні методи відображають важливість регуляторної функції в зовнішній торговельній політиці, спрямованої на підтримку та захист вітчизняних товаровиробників.

Таким чином, об'єднання тарифних та нетарифних методів уможливорює формування багаторівневого підходу до управління зовнішньоекономічною діяльністю, забезпечуючи стабільність та підтримку конкурентоспроможності внутрішнього ринку та ефективну інтеграцію у глобальні економічні процеси.

Основними суб'єктами митно-тарифних відносин є окремі держави, групи країн (у формі інтеграційних об'єднань), міжнародні та транснаціональні компанії, а також будь-які суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, як юридичні так і

фізичні. Кожен із цих суб'єктів відіграє важливу роль у формуванні та реалізації митно-тарифної політики, спрямованої на регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Дієвість системи митно-тарифного регулювання забезпечується на п'яти взаємопов'язаних рівнях:

- Мікрорівень - охоплює окремі суб'єкти господарювання, які виконують зовнішньоекономічну діяльність.
- Мезорівень - включає національні галузеві та регіональні об'єднання, які координують діяльність підприємств у межах певної галузі чи регіону.
- Макрорівень - представлений державою, яка встановлює митно-тарифну політику, спрямовану на захист національних інтересів.
- Метарівень - застосування міжнародної регіональної інтеграції, в межах якої розробляють спільну митну політику для країн-членів.
- Мегарівень - охоплює глобальні міжнародні організаційні об'єднання, такі як СОТ, які формують загальні правила гри у світовій торгівлі [25].

Отже, регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні забезпечується через комплекс економічних і технічних заходів державного управління, які поділяють на тарифні та нетарифні методи.

Тарифні методи регулюються положеннями Закону України «Про Митний тариф України» [36]. Вони також охоплюють спеціальні, антидемпінгові та компенсаційні мита, які регулюються законами України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» [38]; «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» [39]; «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» [40].

Нетарифні методи передбачають більший спектр інструментів регулювання, серед яких: ліцензування та квотування зовнішньоекономічної діяльності; надання державних субсидій; запровадження ембарго; встановлення технічних регламентів і стандартів; обмеження термінів розрахунків по зовнішньоекономічних контрактах.

Застосування цих заходів спрямоване на забезпечення ефективного функціонування зовнішньоекономічної діяльності, захист національних інтересів та підтримку конкурентоспроможності української економіки на міжнародній арені.

Тарифні методи регулювання тісно пов'язані з ринковою кон'юктурою товарів. Вони спрямовані на підтримання національних товаровиробників, підвищення економічних стимулів через вартість імпортованих товарів та зниження собівартості експорту. Це позитивно впливає на ефективність зовнішньоторговельних операцій, підвищуючи конкурентоспроможність продукції на міжнародному ринку та сприяє зростанню загальних прибутків суб'єктів бізнесу.

Нетарифні методи регулювання, навпаки, мають більш жорсткий, обмежувальний характер. Вони можуть прямо або опосередковано впливати на обсяги імпорту окремих видів продукції чи товарів, обмежуючи їх ввезення чи навіть повністю забороняючи. До таких заходів належать квотування, ліцензування, встановлення технічних регламентів і введення ембарго. Ці механізми регулювання, закріплені, зокрема, у положеннях Закону України «Про Митний тариф України» (2023) [36], визначають важливу функцію у формуванні збалансованої зовнішньоекономічної політики, забезпечуючи захист національного ринку та стабільність економічного розвитку.

З 1 січня 2023 року в Україні набрав чинності новий Митний тариф [36], який демонструє поступове вдосконалення та гармонізацію вітчизняного законодавства відповідно до вимог європейських стандартів, навіть за умов складних обставин, включаючи військову агресію РФ по відношенню до нашої країни.

Запровадження нового Митного тарифу стало першим кроком у напрямку адаптації митного законодавства України до вимог Європейського Союзу, відповідно до зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію з ЄС [53]. Основні зміни передбачають здійснення перегляду та оптимізації ставок візового мита й спрямовані на:

підтримку конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників; створення сприятливих умов для розвитку експорту; стимулювання іноземних інвестицій у стратегічно важливі галузі економіки. Новий Митний тариф є інструментом інтеграції України до європейського економічного простору, сприяючи модернізації економіки,

збільшенню інвестиційної привабливості та забезпеченню стійкого економічного зростання.

Новий Митний тариф України запроваджує більш диференційований підхід до класифікації товарів та формування ставок мита. Це допомагає ефективному захисту національних економічних інтересів, створюючи справедливі рівноправні умови для розвитку вітчизняних товаровиробників та стимулюючи залучення іноземних інвестицій [36].

Однією з ключових переваг оновленого тарифу є його орієнтованість на підтримку стратегічних галузей економіки, таких як аграрний сектор і високотехнологічне виробництво. Ці галузі мають вирішальне значення для забезпечення економічної стійкості та подальшого розвитку нашої країни. Завдяки таким змінам новий Митний тариф не тільки відповідає сучасним викликам глобалізації, але й покращує формування умов для довгострокового економічного зростання.

Зміни у митному тарифі також передбачають ряд заходів, спрямованих на спрощення процедури митного оформлення та зменшення адміністративного навантаження на вітчизняний бізнес. Ці нововведення сприяють підвищенню прозорості, ефективності митних операцій і покращенню взаємодії між державою та підприємцями.

Завдяки таким заходам Україна наближається до міжнародних стандартів у сфері митного регулювання, що сприяє більшій відкритості економіки, інтеграції в глобальні торговельні системи та підвищенню конкурентоспроможності національного бізнесу.

В умовах війни та економічної нестабільності вищезазначені зміни є основним інструментом для забезпечення економічної безпеки, підтримки національної економіки та створення підґрунтя для її відновлення й сталого розвитку на майбутню перспективу. Вони допомагають стабілізувати зовнішньоекономічну діяльність, підтримуючи бізнес у складних умовах та формуючи фундамент для подальшого економічного зростання.

Таким чином, митно-тарифне регулювання виступає ключовим елементом функціонування митної системи України, забезпечуючи її регулятивну та захисну

функції. Через встановлення оптимальних тарифів, гармонізацію законодавства та впровадження сучасних інструментів митно-тарифного регулювання забезпечується реалізація основних завдань митної системи: захист національних економічних інтересів, забезпечення прозорості зовнішньоекономічної діяльності та стимулювання конкурентоспроможності національного бізнесу.

В сучасних умовах глобалізації та складної геополітичної ситуації митна система України виконує роль важливого інструменту економічної стабільності та безпеки, інтегруючи економіку країни у світову торговельну систему. Митно-тарифне регулювання, як невіддільна складова митної системи, формує ефективну базу для управління зовнішньоекономічною діяльністю, забезпечуючи баланс між економічною відкритістю та захистом внутрішнього ринку.

РОЗДІЛ 3. РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Удосконалення митної політики України є ключовим елементом інтеграції держави до Європейського Союзу та забезпечення ефективного функціонування зовнішньоекономічної діяльності.

Україна активно працює над приведенням митного законодавства у відповідність до стандартів ЄС. Відповідно, у серпні 2024 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» № 3926-IX, який набуде чинності 19.04.2025 [41]. Наступним кроком є розробка та прийняття нового Митного кодексу України, норми якого базуватимуться на нормах Митного кодексу ЄС.

Одним із ключових векторів розвитку України є її стратегічне прагнення до євроінтеграції, що суттєво впливає на характер реформування митної політики. Гармонізація митних стандартів із європейськими нормами стає пріоритетним завданням, спрямованим на підвищення ефективності, прозорості та прогнозованості митних процедур. Це не тільки стимулює розвиток міжнародної торгівлі, але й зміцнює позицію України на світовому ринку, сприяючи зростанню

економічної стабільності та митних платежів до державного бюджету [8].

Процес євроінтеграції ставить перед Україною завдання гармонізації митних положень з практиками Європейського Союзу. Це охоплює модернізацію митних формальностей, впровадження передових технологій та активізацію міжнародного співробітництва. Такі зміни сприяють оптимізації процесів митного контролю, зменшенню адміністративних бар'єрів і створенню сприятливих умов для підвищення конкурентоспроможності українських товарів й послуг на європейському ринку.

Взаємодія органів державної влади та підтримка суспільства є ключовими чинниками успішної інтеграції України в активний економічний простір.

Удосконалення митної політики в межах євроінтеграції дозволяє не лише захистити національні економічні інтереси, а й створити підґрунтя для стійкого економічного зростання. Гармонізація митних стандартів України з нормами Європейського Союзу сприяє швидкій адаптації до європейських вимог, що, своєю чергою, відкриває нові перспективи для економічного, політичного та соціального розвитку країни.

Як зазначає Войтенко І. С. «Глобалізаційні процеси позитивно впливають на економічну діяльність держави, зокрема відкриття можливостей для України як суб'єкта міжнародних економічних відносин, проте існують ризики, що пов'язані із порушенням митних правил, зменшення суми митних платежів, зростання контрабандних товарів тощо. Тому в цій ситуації виникає нагальна потреба щодо невідкладного реагування на зовнішні загрози та оперативна протидія можливим наслідкам» [8].

Процес інтеграції України до Європейського Союзу сприятиме зміцненню її позицій як активного учасника міжнародних відносин і позитивно впливатиме на репутацію держави на світовій арені. Водночас важливо заздалегідь передбачити заходи, які дозволяють запобігти злочинам та адміністративним правопорушенням під час проведення митних формальностей. Євроінтеграція, поряд із спрощенням процедур митних формальностей, вимагає впровадження ефективних механізмів контролю та забезпечення прозорості митних операцій.

До 2014 року митна політика України значною мірою базувалася на досвіді СРСР та пострадянських країн. Проте низка ключових подій спричинила кардинальну зміну її стратегічних орієнтирів. У контексті євроінтеграційного курсу України актуальним завданням є визначення основних напрямів реформування митної політики, спрямованих на гармонізацію з європейськими стандартами та забезпечення ефективності митної системи [9].

На думку Войтенко І. С. «Європейський Союз митну політику характеризує як складову частину внутрішньої та зовнішньої політики держави, що здійснюють у рамках відповідних закріплених законом інституцій. Спільна митна політика Європейського Союзу спирається на митний союз, який полягає у ліквідації митних зборів та інших бар'єрів на шляху торговельних потоків між членами Союзу (кількісні обмеження, збори, що стягують на тій же основі, що й борг, тобто тільки від іноземних продуктів та ін.), а також створення загальної тарифної та митної політики між державами-членами Союзу та третіми країнами» [8]

Україна активно працює над розширенням євроінтеграційних ініціатив, прагнучи стати повноправним членом митного союзу ЄС, спираючись на положення Договору про заснування Європейської Спільноти (1957 р.).

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом вимагає удосконалення вітчизняного законодавства, зокрема у сфері митної політики, для його приведення до відповідності європейським стандартам, відповідно до частини 2 статті 76 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, сторони зобов'язуються [53]:

- Забезпечити належну прозорість, передбачуваність та недискримінаційність митних процедур. Відповідно, митні процеси повинні бути чіткими, однаковими для всіх учасників та зрозумілими, що сприятиме зниженню корупційних ризиків та підвищенню довіри до митних органів.

- Сприяти спрощенню та гармонізації митних формальностей. Враховуючи зазначене, Україна та ЄС мають прагнути максимально уніфікувати митні процеси, зменшити бюрократичні перепони та полегшити торгівлю між сторонами, що

уможливить економічне зростання та інтеграцію вітчизняного ринку до європейського.

- Забезпечити ефективне управління ризиками та всебічний контроль за дотриманням митного законодавства. Зокрема, використання сучасних методів оцінки ризиків уможлиблює зосередження ресурси на перевірці визначених ризикованих операцій, одночасно спрощуючи митні процедури для добросовісних учасників митного контролю.

- Підвищити рівень співробітництва між митними органами України та ЄС, що сприятиме обміну інформацією, належну координацією зусиль та спільної боротьби з такими митними правопорушеннями, як контрабанда й митні шахрайства.

- Забезпечити належний захист прав інтелектуальної власності на митному кордоні. Це забезпечує впровадження механізмів, які дозволяють ефективно виявляти та зупиняти ввезення контрафактної продукції, що захищає права власників інтелектуальної власності та споживачів.

Виконання цих зобов'язань сприяє модернізації митної системи України, підвищенню її ефективності та інтеграції до європейського простору.

Водночас, відповідно до частини 4 статті 76 Угоди про асоціацію, Україна зобов'язана прийняти ті міжнародні договори у сфері митної політики, що й держави-члени ЄС, зокрема Генеральну угоду про тарифи й торгівлю (1994 р.) та Конвенцію про процедури загального транзиту (1987 р.) [53].

Зазначені заходи спрямовані на прискорення гармонізації вітчизняного законодавства зі стандартами ЄС, спрощення переміщення товарів через кордон між Україною та країнами-членами Євросоюзу, усунення бар'єрів у торгівлі та оптимізацію використання фінансового капіталу та людських ресурсів. У перспективі митні формальності мають значно спроститися, сприяючи інтеграції України в європейський економічний простір.

Варто відзначити, що Україна вже активно працює над забезпеченням адаптації власного законодавства та митної політики до стандартів Європейського Союзу. Наразі Україна має статус кандидата в члени ЄС. Щороку Україна

гармонізує свої правові норми зі стандартами ЄС, наближаючи національне законодавство до європейських вимог і закладаючи фундамент для подальшої інтеграції.

Адаптація законодавства України та митної політики до стандартів Європейського Союзу сприяє гармонізації національних нормативів із європейськими, що відкриває нові можливості для міжнародної співпраці та стимулює економічний розвиток. У цьому контексті Національна стратегія доходів на 2024-2030 роки [31] стає логічним продовженням і водночас ключовим інструментом реалізації цих завдань. Дана стратегія передбачає забезпечення впровадження комплексних реформ, спрямованих на модернізацію податкової та митної системи, а також інтеграцію їх до європейського простору. Вона акцентує увагу на таких аспектах, як зменшення адміністративного тиску на бізнес, цифровізація митних процедур, міжнародна співпраця та запровадження європейських стандартів у митній сфері [31].

Запровадження таких заходів сприятиме налагодженню ефективного діалогу між митними органами та суб'єктами бізнесу. Прозорість митних процедур значно зростає, що дозволяє мінімізувати корупційні ризики, спростити доступ українських товарів до ринку ЄС та створити сприятливі умови для масштабування вітчизняного бізнесу. Збільшення обсягів товарообігу через кордон позитивно вплине на наповнення державного бюджету, сприяючи зменшенню державного боргу за рахунок збільшення надходжень від податків та митних зборів.

Одним із ключових законодавчих актів у сфері митної політики є Закон України №3926-IX від 22 серпня 2024 року «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» [41].

Цей нормативно-правовий акт спрямований на: «1. Виконання зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію шляхом наближення митного законодавства України до митного законодавства Європейського Союзу. 2. Оновлення та доповнень положень Митного кодексу України за рахунок найкращих європейських практик, що сприяють підвищенню ефективності та прозорості

митних процедур» [41].

Закон №3926-IX [41] розроблено з вимогами нормативно-правових актів Європейського Союзу у сфері митної політики. Він є одним із найдетальніших і найбільш конкретизованих джерел, що описують заплановані зміни в митному законодавстві України. Прийняття цього закону сприятиме гармонізації національного законодавства зі стандартами ЄС, що має позитивний вплив на інтеграцію України до європейського економічного простору та розвиток міжнародної співпраці.

Відповідно до вимог вищезазначеного Закону України [41] планується забезпечити ряд заходів:

2) Розробка концепції митного представництва, що передбачає створення моделі, аналогічної тій, що діє в країнах ЄС. Таким чином, пропонується розмежувати види представництва, а також чітко розподілити діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної сфери та митними представниками.

3) Удосконалення критеріїв надання авторизації. Акцентується на необхідності усунення неточностей у формулюваннях, які виникли після початку розгляду заявки на авторизацію для застосування спрощених процедур. Це сприяє підвищенню прозорості та ефективності процесу.

4) Впровадження європейського підходу до митних режимів, що забезпечує їх гармонізацію з митною політикою ЄС та спростить процедури для учасників зовнішньоекономічної діяльності [31].

Європейська комісія у своїй доповіді за 2024 рік відзначила значний прогрес України у сфері митної політики, підкресливши успішну гармонізацію національного законодавства з митними стандартами ЄС. також, було відзначено впровадження сучасних технологій та приєднання нашої держави до митної інформаційної системи ЄС, спрощення митних процедур, ефективне впровадження нової комп'ютеризованої транзитної системи та посилення міжнародного співробітництва, що збільшило підвищення прозорості та ефективності митної системи України [52].

Таким чином, реформування митної системи України в умовах євроінтеграції є ключовим етапом на шляху до інтеграції в європейський економічний простір.

Приведення національного законодавства до стандартів ЄС, впровадження сучасних технологій, гармонізація митних процедур та посилення міжнародного співробітництва сприяють прозорості, ефективності та конкурентоспроможності митної системи. Успішна реалізація зазначених заходів сприятиме не лише підвищенню економічної стабільності країни, але й створеним умовам для тривалого економічного зростання.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Підбиваючи підсумок написання кваліфікаційної роботи на тему «Митна система держави в умовах глобалізаційних викликів» можемо зробити такі висновки та надати наступні пропозиції :

Ефективність митної системи є ключовим фактором у забезпеченні економічної безпеки та регулювання зовнішньоекономічної діяльності держави. Актуальні виклики глобалізації вимагають впровадження нових підходів у митному регулюванні.

1. Сучасна парадигма митної безпеки вимагає поєднання жорстких заходів контролю, інноваційних технологій та міжнародної співпраці. Це дозволяє не тільки захистити національні інтереси України, але й зберегти її економічну стійкість і репутацію на міжнародній арені.

2. Глобалізаційні процеси створюють як можливості для інтеграції України в міжнародні економічні структури, так і виклики, пов'язані з контрабандою, корупцією та недосконалістю митного законодавства.

3. Дані щодо зовнішньоторговельного балансу свідчать, що Україна продовжує стикатися з хронічним дефіцитом, коли імпорт випереджає експорт. Проте впроваджені заходи митної політики, такі як процедури спрощення, сприяння експорту та пріоритетність гуманітарних вантажів, дозволили зменшити негативний вплив на вітчизняну економіку. Подальша оптимізація роботи митних органів і посилення контролю над зовнішньоекономічними операціями сприятиме покращенню торговельного балансу та зміцненню економічної безпеки нашої держави.

4. Митно-тарифна політика має стати ефективним інструментом для захисту

внутрішнього ринку, підтримки національного товаровиробника та стимулювання зовнішньоекономічної діяльності.

5. Митно-тарифне регулювання виступає ключовим елементом функціонування митної системи України, забезпечуючи її регулятивну та захисну функції. Через встановлення оптимальних тарифів, гармонізацію законодавства та впровадження сучасних інструментів митно-тарифного регулювання забезпечується реалізація основних завдань митної системи: захист національних економічних інтересів, забезпечення прозорості зовнішньоекономічної діяльності та стимулювання конкурентоспроможності національного бізнесу.

6. В сучасних умовах глобалізації та складної геополітичної ситуації митна система України виконує роль важливого інструменту економічної стабільності та безпеки, інтегруючи економіку країни у світову торговельну систему. Митно-тарифне регулювання, як невіддільна складова митної системи, формує ефективну базу для управління зовнішньоекономічною діяльністю, забезпечуючи баланс між економічною відкритістю та захистом внутрішнього ринку.

7. Євроінтеграційний напрямок розвитку митної системи вимагає її адаптації до стандартів Європейського Союзу, включаючи гармонізацію митного законодавства, впровадження цифрових технологій і спрощення процедур.

8. Реформування митної системи України в умовах євроінтеграції є ключовим етапом на шляху до інтеграції в європейський економічний простір. Приведення національного законодавства до стандартів ЄС, впровадження сучасних технологій, гармонізація митних процедур та посилення міжнародного співробітництва сприяють прозорості, ефективності та конкурентоспроможності митної системи. Успішна реалізація зазначених заходів сприятиме не лише підвищенню економічної стабільності країни, але й створенню умов для тривалого економічного зростання.

Пропозиції щодо вдосконалення митної системи України в умовах глобалізаційних викликів зосереджуються на таких ключових напрямках:

Перш за все, необхідно здійснити реформування митної системи, зокрема гармонізувати її нормативно-правову базу з вимогами Європейського Союзу, що є

місцем у контексті євроінтеграції. Це передбачає впровадження положень Митного кодексу ЄС у національне законодавство та адаптацію митних процедур до європейських стандартів, що сприятиме створенню прозорості та ефективної митної системи.

Для зниження корупційних ризиків необхідно посилити антикорупційні заходи в митній системі. Це забезпечують такі чинники, як покращення системи кадрового відбору та моніторингу діяльності митних підрозділів, а також впровадження технологій, які мінімізують вплив людського фактора, зокрема, таких як автоматичні системи ухвалення рішень.

Слід також приділити увагу сприянню міжнародної торгівлі. Для цього необхідно спростити митні процедури для надійних економічних операторів, впроваджуючи програми Авторизованого економічного оператора (АЕО). Це дозволить зменшити витрати та ресурси на митному кордоні, створюючи сприятливі умови для бізнесу.

Забезпечення митної безпеки є ще одним пріоритетом. Посилення боротьби з контрабандою, удосконалення системи контролю та тісна співпраця з міжнародними організаціями сприятимуть захисту економічних інтересів держави. Водночас важливо не створювати зайвих бар'єрів для легального бізнесу, забезпечуючи баланс між безпекою та сприянням торгівлі.

Окремо варто зосередитися на розробці стратегії довгострокового розвитку митної системи. Це включає підвищення професійного рівня працівників митних органів, спрощення процедур для бізнесу та створення умов для інтеграції України до європейського економічного простору. Усі ці заходи сприяють зміцненню позицій України на міжнародній арені, залученню інвестицій та стимулюванню зовнішньоекономічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Gvozdyova O., & Kornilyuk R. (2023). За вісім місяців 2023-го Україна експортувала товарів на \$24,5 млрд. Що це за позиції та які країни купують українське? *Forbes.ua*. <https://forbes.ua/money/silne-pleche-agrariiv-za-visim-misyatsiv-2023-go-agrosector-prinis-ukraini-u-pyat-raziv-bilshe-viruchki-nizh-metalurgiya-zagalom-mi-eksportovali-tovariv-na-245-mlrd-yaki-kraini-kupuyut-ukrainske-dosli-11102023-16579>
 2. Levko M. Системний підхід до визначення ролі та місця митної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2016. 26(2), 95-103. <https://doi.org/10.15421/40260216>
 3. Ukraine Facility. Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>.
 4. Ачкасова, С., Москаленко, Н., & Головеї, Ю. Аналіз митних платежів та зовнішньоторговельної структури України. *Економіка та суспільство*, 2023. (56). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-33>.
 5. Бліщук К. Європейські вектори вдосконалення митної політики в Україні. *Економіка та суспільство*, 2023. (48). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-30>.
 6. Бороденко Т. Європейський вектор в митному адмініструванні України. *Grail of Science*. 2023. № 24. С. 132-139. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.021>.
 7. Вергелюк Ю., Болдова А., Москаленко Н. Проблеми забезпечення боргової стійкості України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2958>
 8. Войтенко І. С., Мазурець О. О. Реформування митної політики та безпеки в Україні в умовах євроінтеграції. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. Вип. 1-2 (10-11) 2018. С. 68-73. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASPmeta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=muvnudp20181-
-

2 16

9. Гребельник О. П., & Косяк О. В. (2023). Становлення та еволюція митної політики під час незалежності України. Актуальні дослідження правової та історичної науки. Випуск 54: матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 12-13 жовтня 2023 р.)/редкол.: О. Яремко та ін. ГО “Наукова спільнота”. WSZIA w Opolu. Тернопіль: ФО-П Шпак ВБ 2023. 101 с. ISSN 2617-2364. У виданні вміщено наукові публікації Міжнародної наукової інтернет-конференції, 68. URL: https://www.lex-line.com.ua/?language=ru&go=full_article&id=3685
10. Державна митна служба України. Історія розвитку митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/istoriya>
11. Державна митна служба України. (2024). У 2023 році Держмитслужба перерахувала до бюджету 459,8 млрд грн. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/u-2023-rotsi-derzhmitsluzhba-pererakhuvala-do-byudzhetu-4598-mlrd-gm-1438>
12. Договір про заснування Європейської Спільноти 1957 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text
13. Дорофєєва Л. М. Європейський вектор розвитку української митниці: монографія / Л. М. Дорофєєва. Дніпро: УМСФ, 2019. 448 с. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/3509/1/%D0%94%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%94%D0%B2%D0%B0%20%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf>
14. Дорофєєва Л. М. (2019). Адміністративно-правове регулювання організації та діяльності митних органів в контексті євроінтеграційного вибору України. дис.... д-ра. юрид. наук: 12.00. 07. ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород, 523 с.
15. Експорт та імпорт України. Міністерство фінансів України. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/?utm_source=chatgpt.com
16. Кабінет Міністрів України. (2021). Про затвердження Національної

економічної стратегії на період до 2030 року (Постанова № 179 від 3 березня 2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF>

17. Кабінет Міністрів України. (2024). Юрій Драганчук: Вивчення досвіду європейських партнерів у митній сфері сприяє підготовці України до вступу в ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yurii-drahanchuk>.

18. Калашник О. В., & Пихтіна Н. В. Митна політика, як інструмент регулювання зовнішньої торгівлі URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/12830/1/%D0%91%D1%96%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%91%D1%83%D1%80%D0%B3%D1%83%D0%A4%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B0.pdf>

19. Каріх І. В. Ільченко ОВ. Поняття та особливості митної безпеки як складової національної безпеки України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2023 № 66 УДК 342.9 DOI URL: <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2023.66.7>

20. Кийда Л. І., Шевченко Н. І. Особливості реалізації державної митної політики в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління. 2020. № 4. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.4.66>

21. Ковальова М. (2023). Вплив заходів тарифного та нетарифного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність. *Економіка та суспільство*, (51). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-5>

22. Козій, О. В. Виникнення та становлення державної митної служби України. Реформування системи управління державними фінансами: проблеми, тенденції та перспективи митної та податкової політики. 50. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Tezy_14.05.20.pdf#page=50

23. Костяна О. В. Митна безпека: її сутність і місце в системі національної безпеки держави. *Бізнес Інформ*. 2020. №11. С. 76-82. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-76-82>

24. Крижний А. Зарплати у конвертах, сирій імпорту, ФОП: які тіньові схеми у лідерах втрат бюджету. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/>

2024/10/18/720777/

25. Левко М. М. (2016). Митно-тарифне регулювання в системі забезпечення економічної безпеки держави (дис. к.е.н.). Львів. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents/pdf/naukova%20diyalnist/dorobok_zdobuvachivZLevko_d.pdf
26. Легкоступ І., Саїнчук, Н., & Соколюк М. Митні платежі як складова формування дохідної частини державного бюджету України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 2023. (52). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-43>
27. Мартинюк В.П. Митна система України та її фінкально-регулюючий потенціал. *Механізм регулювання економіки*. 2010. № 3. С. 84-92.
28. Марутян Р. Аналіз чинних стратегічних нормативно- правових документів у сфері забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*. 2022. № 9(27). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9\(27\)-148-156](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9(27)-148-156)
29. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495- VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
30. Міністерство фінансів України. Митна політика. URL: https://mof.gov.ua/uk/customs-policy?utm_source=chatgpt.com
31. Національна стратегія доходів на 2024-2030 роки. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy.pdf>
32. Надходження митних платежів до Держбюджету в 2024 році демонструють суттєве зростання. Державна митна служба України. URL: https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/nadkhodzhennia-mitnikh-platezhiv-do-derzhbiudzhetu-v-2024-rotsi-demonstruiut-suttieve-zrostannia-1513?utm_source=chatgpt.com
33. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
34. Порядок організації в Держмитслужбі та її територіальних органах роботи з

повідомленнями про корупцію, внесеними викривачами, затвердженого наказом Держмитслужби: наказ Держмитслужби від 04.06.2021 № 415 URL:

<https://customs.gov.ua/>.

35. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII; редакція від 28.06.2015 р. на підставі 222-19. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

36. Про Митний тариф України. Закон України від 19.10.2022 № **2697-IX**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text>

37. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року РНБО; Рішення від 11.08.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>

38. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту. Закон України від 22.12.1998 № **330-XIV**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-14#Text>.

39. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту. Закон України від 22.12.1998 № **331-XIV**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-14#Text>.

40. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну. Закон України від 22.12.1998 № **332-XIV**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-14#Text>.

41. Проект Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу № 3926-IX, набуття чинності 19.04.2025 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3926-20#Text>

42. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13#Text

43. Рогатинська Н. Загальна характеристика злочинності у митній сфері. *Актуальні проблеми правознавства*, 2022. 1(29), 113-118. DOI:10.35774/app2022.01.113 URL: <https://appj>

[.wunu.edu.ua/index.php/apl/article/view/1325/1371](http://wunu.edu.ua/index.php/apl/article/view/1325/1371)

44. Саварець А. Український та зарубіжний досвід побудови митних органів: рекомендації для сучасної України. URL: [http:](http://www.ier.com.ua)

[//www.ier.com.ua](http://www.ier.com.ua)

[/files/Projects/Projects 2014/Trade Facilitation dialogue/](http://files/Projects/Projects%202014/Trade%20Facilitation%20dialogue/Ukrainian_customs_service_Savarets_2017.pdf) Ukrainian_customs_service_Savarets_2017.pdf

45. Салій Є. Ю., Салій О. О. Зміни у зовнішньоекономічній діяльності України в умовах війни. *Journal of Strategic Economic Research*. 2023. № 3. С. 58-71. URL: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.3.6>

46. Скриньковський Р., Процевят О., Павленчик Н., Цюх С. Сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни. *Traektoria Nauki = Path of Science*. 2022. Vol. 8, No. 6. P. 1001-1008.

URL: <https://doi.org/10.22178/pos.82-2>

47. Стратегічні ініціативи розвитку ДФС до 2020 року Прес-служба ДФС України від 12.01.2018 р. URL: <https://buhligazakon.net/news/167792-dfs-pro-strategchn-napryami-rozvitku-do-2020-roku>

48. Тенденції зовнішньої торгівлі товарами за підсумками 2021 року. Національний інститут стратегічних досліджень. 2022.

URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/tendentsiyi-zovnishnovi-torhivli-tovaramv-ukrayinv-za>

49. Терновий Б.В. Правовий статус державної митної служби України в забезпеченні фінансової безпеки держави. Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку. URL:

https://www.dpu.edu.ua/images/2023/Photo_dlya_novyn_2023/Kafedra%20publichnogo%20prava/Zbimik_Fin_bezpeka_2023.pdf

50. Требін М. П., Герасіна Л. М., Панфілов О. Ю. Теорія міжнародних відносин Підручник. Харків : Право, 2022. 472 с. URL: [https://www.researchgate.net/publication/373632507 Pidruc Teoria miznarodni h vidnosin Trebin 2022 PV 1](https://www.researchgate.net/publication/373632507-Pidruch-Teoria-miznarodni-h-vidnosin-Trebin-2022-PV-1)

51. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і

- оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>
52. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>
53. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
54. У 2022 році Держмитслужба перерахувала до держбюджету 300,8 млрд грн: чому не більше. Державна митна служба України. URL: https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/u-2022-rotsi-derzhmitsluzhba-pererakhuvala-do-derzhbiudzhetu-3008-mlrd-grn-chomu-ne-bilshe-1062?utm_source=chatgpt.com
55. У 2023 році Держмитслужба перерахувала до бюджету 459,8 мільярда. Міністерство фінансів України. URL: https://minfin.com.ua/ua/2024/01/01/118890302/?utm_source=chatgpt.com
56. Уліцький А. Г. Реформи митної системи України в контексті євроінтеграційних процесів. Публічне управління і адміністрування в Україні. Механізми державного управління. Випуск 3, 2018. С. 85-89. URL: <https://journal.iei.od.ua/archives/2018/3-2018/18.pdf>
57. Федотов О. П. Концепція реалізації державної митної справи / О. П. Федотов // Митна справа. 2014. № 4. С. 42-48. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Ms 2014 4 9
58. Центр економічного відновлення. (2023). Національна економічна стратегія України 2030. URL: <https://nes2030.org.ua/#rec246061582>.
59. Ченцов В. Еволюція управління митною системою України в 1990- 2000-х

pp. Матеріали V міжнародної наукової школи-семінару «Історія торгівлі, податків та мита», 27-28 жовтня 2011 р. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2011. С. 8-10. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6174-7/3.pdf>

60. Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України. Постанова від 18 грудня 2018 р. № 1200. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorenniya-derzhavnoyi-podatkovoyi-sluzhbi-ukrayini-ta-derzhavnoyi-mitnoyi-sluzhbi-ukrayini>.